

1. KAPITOLA

PRAŽSKÉ HOSPODY

U Zelené žáby a Batalión

Je tomu již třiatřicet roků, co asanační ruch zlikvidoval staré pražské ghetto, od Františku až k Malému staroměstskému rynečku, k loubí vedle starobylé hospody U Zelené žáby, která jediná přežila všecku tu zkázu i báječné změny způsobené moderní dobou.

Zelená žába, nejproslulejší staroměstská židovská kořalna, je hostinec velmi úctyhodný a starožitný. Pověst praví, že sem chodil král Václav a také jiné kapacity. Prý ho též navštěvoval vlámský malíř Pieter Bruegel (1564 – 1638)*, jenž rád popichoval hosty, až nastala pranice a jiné výtržnosti. Při nich studoval tváře a gesta hostů. To dělal i v jiných hospodách, takže se říkalo, semlela-li se někde rvačka, že tam byl jistě „Breighel“. A malířovo jméno se udrželo v pražském podřečí ve slově brajgl, o jehož významu nemá žádný Pražan pochybnosti.

A staří štamgasti si rádi zapěli o Zelené žábě i o jejím protějšku:

*U žáby je vršiček,
a naproti domeček,
s alkoholem krámeček,
Bataliónu stáneček!*

Když ještě zjara roku 1893 šel někdo z Malého staroměstského náměstí podloubím k Páté čtvrti směrem do Úzké uličky, zarazil jej na rohu Platnéřské ulice omamující, odporný zápach lihovin, jenž vycházel z nízkého, polosklepního krámu. Z nároží té ohyzdné krčmy, jejíž „lepší“ vchod s výkladní skříní ústil k loubí a druhý, zpustlejší, ke starobylé Zelené žábě naproti, neustále hlaholily zmatené směsice drsných hlasů, prudké hádky zpitých trhanů, pustý smích nebo chraplavý zpěv pouličních odrhovaček. Kdykoli pak nějaký dlažbošlap zapadl dovnitř a dveře putyky se rozlétly

* Pieter Bruegel ml. Pekelný (okolo 1564 -1638), vysl. Bréchl, syn Pietera Bruegela st. (naroz. někdy v letech 1525-1530, zemř. 1569 v Bruselu, též psán Brueghel), s mladším bratrem Janem B. Sametovým(1568-1625) pořídili řadu kopií otcových prací, které se jinak nezachovaly. Pozn. red.

dokořán, zjevil se uvnitř v šerém přítmí chaos podezřelých postav, zbědovaných otrhanců s kalnými očima.

V kořalně té, zvané Batalión, zpustli četní význační jednotlivci ze starších Pražanů. Sám Batalión vznikl, stál i padal s nešťastným doktorem Uhrem, zbídačeným pražským advokátem, který byl duší této hospody. V roce 1860 byl na slovo vzatým právníkem a přední silou v parlamentu; jeho proslovy budily pozornost celé veřejnosti a on žil šťasten, bohat, v přepychu a nádheře, po boku krásné ženy, kterou vášnivě miloval.

Leč právě tato bytost, kterou zahrnul láskou, jej podle zradila; odcizila mu veškeré jmění a prehla za moře s jeho nejdůvěrnějším přítelem. Ta náhlá katastrofa účinkovala na doktora Uhra jako hromová rána. Při prvé zvěsti o hanebném činu své choti klesl k zemi beze smyslů a když jej vzkřísili, počínal si jako šílenec. Dvakrát se pokusil o sebevraždu, těžce se zranil, pokaždé se však vyhojil. Leč když podruhé vyšel z nemocnice, všechny jeho síly byly podřaty. Jindy bystrý muž se stal slabomyslným, zpustl a jal se hledat zapomnění v pijáctví!

Lačnými doušky hltal jed alkoholu, aby se jím ubil, uspal a omámil. Každodenně jej vídali potácet se namol zpitého z vináren. Pak to došlo tak daleko, že sáhl po kořalce a válel se pod stoly krčem jako sedraný tulák a vyvrhel...

Stal se králem všech pobudů v pražském Bataliónu a zemřel šílenstvím opilců, deliriem tremens, roku 1874 ve špitále Milosrdných bratří v Praze, kde jsem zjistil od primáře MUDr. Kašpara všechny údaje o jeho skonu.

Z tajností tulácké krčmy Žbluňk

Zvláštní ironií osudu se stalo, že právě téhož dne, kdy skončil Batalión, byl z rozkazu policie pro četné neplechy a zločiny v něm páchané zavřen známý pražský lokál U Dejlů. Byl přezdíván „postrach noční Prahy“ a stal se útočištěm, domovem a vlastí dětí kalu a velkoměstského bahna.

Hantýrka pražského polosvěta mu nedala jiné přízvisko než Žbluňk - propast, jáma, bažina, která se zavřela nad každým, kdo se vrhl v ponurý noční život, bahno, v němž utonul jako zoufalý sebevrah.

Toto doupe založil na rohu Rybné ulice a Dlouhé třídy zchudlý hostinský Mamert Dejl, bývalý nájemce Žlutého domku na Malé Straně a kavárny Stará Slavie. Na první pohled budil lokál dojem, že je pouhou noční krčmou téhož rázu jako Pan Alojz, Stará paní a lokál U Červeného srdce, leč vpravdě byli Dejlovi něčím více: Totiž sklepní skrýší všech pražských vagabundů i tajnou pastí na zločince stíhané zatykačem, z níž policie vylovila často vrahy, penězokaze i bandity.

Obecenstvo znalo dle doslechu jen horní lokál dejlovský, výčep, cukluft, hernu a kasino, tedy místnosti kavárenské a hospodské. Málokdo však věděl, že se mnohem větší tajné prostranství zvané Žbluňk prostírá pod šenkovnou, ve sklepení krčmy, a že tam noc co noc táboří ke stovce nocležníků.

Systém hořejších jizeb se podobal řesetu, kterým pan Dejl své hosty prosíval podle jejich vnější i vnitřní „hodnoty“. Nejodranější nechal hned ve výčepu u dveří, aby neměl mnoho práce, kdyby bylo nutné je vystrčit, umouněné, ucourané „krásky“ pustil s jejich průvodci dál do cukluftu. V herně se směli usadit již lepší chasníci od řemesla, vojáci a karbaníci. Kasino pak bylo vyhrazeno jen lidem lépe oděným, kteří sem přišli „na studie“ a ze kterých „něco koukalo“. Své osobní známé a hosty nejváženější usadil pan Mamert obyčejně do kuchyně, z protekce dostali lepší sklenku kávy, talíř polévky nebo špricek koňaku.

V herně koncertoval na harmoniku slepý Pepík, který, ač opravdu vůbec neviděl, vyšlapoval si hbitě po světlici, každého poznal podle řeči a přítomně uměl i obratně obsloužit. Hlavní slovo však měl sklepník Anton Luft, pravá ruka šéfova, který každému viděl až do žaludku a podle toho zacházel s lidmi pěkně, nebo krobíánsky. Když si některý frajer nebo kalina (tulačka) objednali pivo, přinesl Anton půllitrák v levé ruce a pravou současně natáhl pro peníze. Dal-li host šest „háčků“, dostal „pakoměrickou“ a měl to potěšení, že si s ním pan Anton důkladně zavdal na zdraví. Byl-li však „bez“, sebral mu sklepník pivo před ústy a bez řečí jej vynesl „na mráz“ doprostřed Rybné ulice.

Nejveseleji bylo v kasinu, kde seděli slušní páni, kteří neskrblili spropitným a z útrpnosti zaplatili žebravým nočnítkům nějaký punč či „sultánko“. Tam se také hrnuly všechny potulné zjevy, vědouce, že:

pan Anton, těžká vrána, zdrží kavky až do rána.

Ve všech těch místnostech se pilo a hýřilo vždy celou noc až do bílého dne a když se někdy stalo, že panu Dejlovi došlo pivo v sudech, doplnil je Luft vodou ze všech konví, hrnců a putýnek. Leč mnohdy k ránu se již ani vody k pokřtění pakoměřické nedostávalo, a tu Antonín veřejně sléval pivní splašky z vaniček ve výčepu, ve kterých se vymývaly püllitry a džbánky.

Když pak některý host proti takovéto divné chemické manipulaci protestoval, odbyl jej zkrátka: „Ale jdou do háje! Vám to musíme dát drobet slabší, nebo byste se opili jako čuňata...“

Tento rej v horních sálech Dejlovských zná z doslechu snad celá Praha. Ale málo je těch, kdo by kdy slyšeli o Žbluňku dejlovských nocležníků, kteří neměli nahoru přístup a museli sedat v dusném podzemním sklepě, v příšerné vlhké katakombě...

A přece v tom temném sklepě pod podlahou, kam se chodilo po příkrých schodech z rohu kasina a kolem sloupu, dlíval celý houf proletářů; tam spával, odtud vycházel na lup a vracel se tam i s výtěžkem takových výprav. Ta zvláštní společnost podobná ubožákům Victora Huga měla tu svou organizaci, své zábavy i tlupu lidí, kteří byli živeni a vydržováni výhradně tímto zchátralým náručem. Měli též svého krejčího, který jim spravoval hadry a boty a přišíval záplaty, potloukal se zde „sekretář“ Kudrna, jenž za plat psal žebravé listy, a konečně tu žil i známý stříbrovlasý kmet Vašek, který obejdy holil, stříhal i „napaloval“, maje v útrokách svého rance také sklad nejjemnějších mýdel, leštidel a voňavek...

Před mnoha roky jsem poznal život ve Žbluňku na vlastní oči na podnět svého přítele, detektiva Pražáka, jenž mě vybídl, abychom pod ochranou pana Dejla nahlédli v ten podzemní svět. Pan Mamert nás znal jako dávné hosty z lepších časů ze Žlutého domku na Malé Straně a ze Staré Slavie. Proto nás uvítal s radostí a svolil, abychom v kuchyni na sebe vzali obstárlé kajky. Pak nás

pustil do temnot sklepení, v němž nocující tuláci právě hráli pro svou zábavu pitvorné divadlo.

Když jsme se v čiré tmě po srázných stupních doplížili do podzemí a usedli na poslední schod, abychom nepoplašili společnost, neviděli jsme před sebou než shluk šerých postav ležících na zemi v divném neladu. Teprve když si naše oči zvykly na pološero, rozeznali jsme podoby jednotlivců, vzadu na konci sklepa pak, v rohu spoře osvětleném petrolejovou lampou, tři pestře oděné muže, z nichž dva měli kabáty naruby obrácené, třetí na hlavě čáku s papírovým střapcem, kteří hovořice podivnou hatmatilkou provozovali jakýsi sólový výstup.

Jak nám později vysvětlil slepý harmonikář Jozka, byl to divadelní výjev, jenž složil zloděj Máslo ve vyšetřovací vazbě ve věži novoměstské trestnice. Kriminální ten plod měl název Doběhnuté numero, což znamená Napálený policajt, a byl v tu dobu (v únoru 1888) repertoárním kusem v podsklepi U Dejlů, kde jej tuláci Dejmek, Frühauf a Muzikář hráli každodenně svým druhům za honorář tří krátkých cigár nebo sklenky slivovice.

Celá hra byla mluvena zlodějsko-pepickou hantýrkou, takže z ní nešlo zachytit než úryvek dialogu policisty s „líznutými dejchavci“ (se dvěma zatčenými poberty). Ten je dopadl, když vzali v Kotcích v krámu boty, a lapnuv jednoho, volá:

*Zinkaři, dejch's kornout, kachle,
s hlaváčema máš teď machle;
pět holajzen kovář namele,
v hákovně je zobec šklebede!**

Leč odvážný, vyškolený zinkař není dnešní, ten se léká vždycky teprve až druhý den, i ostrčiv strážníka, odbývá ho potupným posměchem:

*Nemel pantem, kosný numero!...
Když zatluču mlejn, jsem sklenářskej,*

*Brachu, ukradl jsi šaty, boty, teď ti nastane oplétání se soudci; přísný rada tě zavře na pět měsíců, a ty budeš mít v žaláři ošklivé jídlo.